

Icoana Maicii Domnului

MATEI AGACHI

Ne-am propus ca în câteva numere ale acestei reviste să descriem particularitățile icoanei bizantine, ca și continuare a afirmației din numărul trecut referitoare la icoana ortodoxă. Seria de articole care va urma își propune să-l ajute pe privitorul mai puțin familiarizat cu semnificația icoanei ortodoxe să o înțeleagă mai bine, să reușească să pătrundă în hermeneutica ei.

Icoana trimite spre o frumusețe transfigurată, frumusețea sfinteniei, de aceea chipurile nu sunt fidele realității văzute, așa cum pot apărea de pildă într-un portret obișnuit (laic). Această frumusețe transfigurată este redată și prin intermediul unor caracteristici, pe care ne propunem să le descifrăm în aceste texte, folosind ca exemplu câte o icoană pentru fiecare articol. Vom folosi la început spre exemplificare una dintre cele mai frumoase icoane ale Maicii Domnului, icoana de la mănăstirea Neamț, înșă se înțelege că aceste simboluri se regăsesc în toate icoanele Maicii Domnului.

Dacă ar fi să analizăm această icoană dintr-o perspectivă pur estetică, am putea spune că este oarecum naivă, pentru că nu sunt respectate caracteristicile reale ale înfățișării persoanei. Tocmai aici începe periplul în misterul icoanei ortodoxe. Mâna Maicii pe care o observăm întregă în această icoană este subțiată și alungită.

Chipul are o formă diferită fiind și el lipsit de volumul obișnuit. Capul este ușor aplecat exprimând smerenia Maicii. Aceste aspecte, printre altele, sunt menite să reflecte caracteristicile sfinteniei. Trăsăturile obișnuite sunt modificate, pentru a exprima slava unei lumi necunoscute. Dacă ne uităm atent vom vedea că umbrele și luminile de pe chipul Maicii contrastează

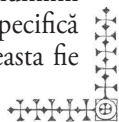
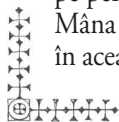
foarte puțin. Sunt făcute treceri foarte delicate care exprimă plămada transfigurării. Nu există cuvinte potrivite pentru a descrie ceea ce înseamnă acest aspect. În icoană, înțelegem că Maica Domnului este reprezentată în deplinătatea harului. Chipul Maicii Domnului este monumental, însă nu înfățișează o monumentalitate arogantă, ci una duioasă. Putem să observăm surâsul interior care se reflectă prin ochi.

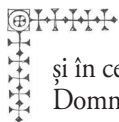
Dacă ne uităm mai atent, înțelegem grandoarea și măreția ei ca regină a lumii. Acest chip este nesfârșit de măreț. Dacă am medita puțin asupra lui, am înțelege că iconarul a fost cu adevărat inspirat. Nu încercăm să mai analizăm în continuare atributele sfinteniei Maicii Domnului.

În detrimentul reprezentării realiste a persoanei, icoana îndeamnă la cunoașterea lui Dumnezeu, prin cunoașterea luminii necreate. Teologia icoanei este specifică vieții ascetice și îndeamnă la aceasta fie

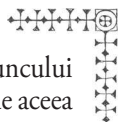
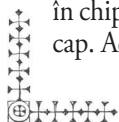
Elkon

și în cetate. Pruncul Iisus, ținut de Maica Domnului în brațe este de obicei îndreptat spre cel ce privește, sau în alte cazuri spre Maica Sa. Înfațișarea Lui este deasemenea modificată față de realitatea nemijlocită. Una dintre caracteristicile obișnuite în reprezentarea Pruncului este fruntea înaltă. Aceasta simbolizează înțelepciunea Domnului încă din pruncie. Întotdeauna există o legătură foarte frumoasă și duioasă între Maica Domnului și Pruncul Iisus; Acesta este ocrotit de prezența maternă a Maicii care îi acordă încredere totală, El fiind învățătorul care poartă în mână un pergament cu cuvintele legii. Există acest raport între Maică și Fiu, Maica reprezentând duioșie și candoare, iar Fiul înțelepciune. Acest raport poate fi înțeles și în obișnuita familie nu doar între mamă și fiu, ci și între soție și soț. Soția ar trebui să fie de o duioșie, gingașie și dulceață asemănătoare Maicii Domnului. Cel mai mare atribut al Maicii Domnului este delicatețea ei pe care o manifestă prin raze de lumină gingașe. Soțul este reprezentantul lui Iisus și el are datoria de a hotărî prin înțelepciunea sa. Raportul dintre femeie și bărbat este ca și raportul dintre iubire și înțelepciune. Înțelepciunea este verticalitatea masculină și iubirea este complexitatea care susține această înțelepciune, o potențează și o admiră. Fără iubire, înțelepciunea nu-și are semnificația, dar nici fără înțelepciune iubirea nu are ce iubi. Iubirea și înțelepciunea sunt atributele lui Dumnezeu. El este și una și cealaltă.

Veșmintele Pruncului Mântuitor sunt luminoase, având pe ele trasate raze aurii. Acestea reprezintă slava divină a Mântuitorului. Maica Domnului are trei simboluri în chip de stele aurii pe cei doi umeri și pe cap. Acestea reprezintă faptul că Ea a fost

fecioară și înainte de nașterea Pruncului Iisus și în naștere și după naștere, de aceea sunt trei. Aureolele simbolizează deasemenea lumina sfințeniei care radiază în jurul celor ce poartă lumina. Domnul Iisus este Lumina, astfel El are raze de lumină pe tot veșmântul.

Veșmântul Maicii este de culoare roșie pământie. Lumina pictată pe acesta este greu distinctibilă. Nu este un veșmânt de slavă ca și cel al lui Iisus, ci unul de smerenie. Totuși drapajul este monumental, însă într-un sens o monumentalitate a smereniei. Reverul veșmântului de sub umeri și de la marginea năframei ce înconjoară chipul, este aurit. Sub această năframă sau acoperământ al capului are un alt acoperământ pe care îl observăm de la frunte, în jurul tâmpelor și înconjurând spatele capului. Acesta este de culoare albastră. De altfel și veșmântul din interior, pe care la unele icoane îl observăm la îmbinarea reverului auriu din jurul chipului, pe piept, este tot albastru. Acesta semnifică îndumnezeirea Maicii Domnului. Veșmântul exterior este roșu sângerieu, iar cel de dedesupt este albastru, semnificând faptul că omul s-a îndumnezeit. Omul este reprezentat de culoarea roșie de pe veșmântul exterior, iar îndumnezeirea este reprezentată de veșmântul albastru din interior.

În această icoană mai observăm doi îngeri, în partea de sus, de-a stânga și de-a dreapta, străjuind și slujind nobila familie ca martori la cea mai frumoasă legătură dintre mamă și fiu.

Această icoană este chintesența teologiei creștine ortodoxe. ■

